

Література

1. Шутак І.Д. Юридична техніка: курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич: Коло, 2015. 228 с.

2. Калюжний Р.А., Шапенко Л.О. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки: курс лекцій. Київ: ТОВ «МП Леся», 2019. 74 с.

УДК 341.1(043.2)

Луцький Р.П., д.ю.н., професор,
директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького,
Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ, Україна

УСВІДОМЛЕННЯ ЦІННОСТІ КАТЕГОРІЇ СВОБОДИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ З БОКУ ПУТІНСЬКОЇ РОСІЇ

Поняття свободи являється однією з найбільш складних та багатоаспектних категорій. Це пов'язано насамперед з тим, що існують різноманітні аспекти свободи – економічний, політичний, юридичний, моральний тощо. Саме тому у науковій літературі можна зустріти різноманітні концепції та визначення свободи, які нерідко залежать від певних суб'єктивних уявлень того чи іншого науковця, який вбачає в свободі те, що бажає побачити. Водночас, це зовсім не означає відсутність об'єктивних основ або підвалин свободи, серед яких на першому місці стоїть необхідність.

Свобода є тією якістю, яка ідентифікує людину, вирізняє її серед інших живих істот; вона в рівній мірі притаманна всім людям. Отже, свобода – це універсальний та найбільш важливий атрибут будь-якої людини [1, с. 54].

Будь-яке суспільство заінтересоване у збереженні свободи всіх або, принаймні, більшості учасників соціальної взаємодії. У зв'язку із цим, суспільство через уповноважені державні інститути здійснює нормування та формалізацію свободи на основі загального масштабу та рівної міри поведінки, що утворює правове регулювання. Зазначене нормування та формалізація свободи виражається у загальновідомій формулі, зміст якої можна виразити, зокрема, таким чином: «особиста свобода кожного закінчується там, де починається свобода іншого» або «свобода однієї людини обмежується свободою іншої людини».

Свобода як певний соціальний стан суспільства, як пізнана та освоєна необхідність отримує свій найбільш концентрований вираз в позитивному

праві, в якому вона реально об'єктивується та матеріалізується у конкретних правових формах, принципах та інститутах. За характером розвитку позитивного права, що діє в певному суспільстві, завжди можна судити про сутність та ширину цієї свободи, яку юридично визнає і допускає державна влада. Позитивне право слугує офіційним мірилом діючої свободи, її нормою, показником меж необхідного та можливого. Разом з цим воно є гарантією здійснення цієї свободи, засобом її охорони та захисту. Виступаючи легітимною (законною) шкалою свободи, позитивне право об'єктивно відображає досягнутий рівень розвитку соціальної дійсності. При цьому слід пам'ятати, що «право – це лише мінімум людської свободи» [2, с. 90].

Водночас позитивне право не лише допускає, але і обмежує свободу. На думку німецького філософа права Г. Гегеля свобода існує там, де панує закон, а не свавілля [3, с. 28]. Це пов'язано з тим, що правові норми являють собою норми юридично визнаної свободи, яка виражена у вигляді, насамперед, законів та інших нормативно-правових актів. Отже, сутність юридично унормованої свободи виражається, перш за все, у охороні та захисті індивіда від зовнішнього свавілля як зі сторони влади, так і зі сторони оточуючих людей.

Норми позитивного права є нормами юридично визнаної свободи, вираженої у нормативно-правових актах та інших джерелах (формах) права. Основний зміст юридично унормованої свободи полягає в обмеженні індивіда від зовнішнього свавілля зі сторони влади та оточуючих осіб. Саме в цьому полягає основна цінність та корисність позитивного права для особи, оскільки в ньому свобода отримує необхідну гарантію, а особа – можливість задоволення свого інтересу. Без права або поза ним свобода була б незахищеною і саме в цій якості, а не в якості інструменту владарювання та примусу позитивне право, перш за все, необхідне людині. Позитивне право, будучи єдиним формально визначеним масштабом людської діяльності визначає межі вчинків людей, міру їх можливої та належної поведінки. За допомогою позитивного права всі суб'єкти суспільних відносин підпадають під юрисдикцію певної держави, яке в інтересах всього суспільства забороняє або дозволяє певні діяння, обмежує або розширює сферу особистих інтересів, надає права, покладає обов'язки і відповідальність, заохочує корисну та запобігає, припиняє суспільно шкідливу або небезпечну діяльність.

Отже, позитивне право формально визначає рівну міру свободи для кожного. З метою забезпечення свободи право формалізує та типізує соціальні відносини, зрівнює їх учасників, абстрагуючись при цьому від їх індивідуальних особливостей. Саме цей формальний та абстрактний аспект соціального буття регулюється за допомогою права, підтримується та забезпечується у визначеному впорядкованому стані публічно-владним

примусом, що, в кінцевому рахунку, забезпечує індивідуальну свободу кожного, в тому числі моральну та релігійну.

Література

1. Zygmunt Bauman. Freedom. University of Minnesota Press, 1988. 106 p.
2. Бердяев Н.А. Философия неравенства. Х.: ИМА-Пресс, 1990. 286 с.
3. Гегель Г. В. Ф. Философия права. Пер. с нем.: ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсисянц; авт. вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсисянц. Х.: Мысль, 1990. 524 с.

УДК 341.12 (043.2)

Макеєва О.М., к.ю.н., доцент,
Бойко О.В., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Тематика забезпечення прав людини з часом не втрачає своєї актуальності, а навпаки, тільки зростає. Конституція України, яка проголошує широкий перелік прав людини у відповідності до Загальної Декларації прав людини, дає підстави для висновку про те, що до якої б сфери суспільних відносин особа не зверталася, виникає питання прав людини в контексті їх забезпечення та реалізації. Для багатьох людей, на жаль, вони залишаються абстрактною категорією. В умовах повномасштабної агресії російської федерації дослідження механізму забезпечення прав людини набуває ще більшої актуальності.

У 2021 році Президентом України було затверджено «Національну стратегію у сфері прав людини», у якій зазначалося, що цей крок зумовлений необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвих механізмів їх реалізації та захисту, розв'язання системних проблем у зазначеній сфері [1].

Механізм забезпечення прав і свобод особи є одним із найбільш дискусійних питань у теорії права. У правничій літературі використовується різні термінологічні позначення: механізм «забезпечення», «реалізації», «здійснення», «гарантування», «захисту», «охорони» прав і свобод людини і громадянина. У радянський період до питань забезпечення прав людини зверталися такі відомі теоретики, як: М.І. Козюбра, В.В. Копейчиков, П.М. Рабінович та ін. За часів незалежної України механізм забезпечення прав і свобод особи досліджували